Naziv prakse:
Internetski portal BASE o javnim ugovorima

Kategorija prakse:

- sustavi i alati
- mehanizmi suradnje

Kontakt:

- Institut za graditeljstvo i nekretnine
- http://www.base.gov.pt/Base/en/Homepage
- GERAL@BASE.GOV.PT

Država:

Portugal

Rizici od prijevare koji su uspješno neutralizirani

- **izbjegavanje postupaka javne nabave ili manipulacija njima**

Kontekst i cilj(evi)

2008. godine donesen je portugalski Zakon o javnim ugovorima (PPC) kojim su preslikane Direktive 2004/17/EC i 2004/18/EC. PPC-om se uređuju obvezni postupci za oblikovanje javnih ugovora i utvrđuju pravila za njihovo izvršavanje. Izmijenjen je 2017. godine, a novi je zakon stupio na snagu u siječnju 2018.

Od studenog 2009. e-nabava postala je obvezna za sve institucije za natječaje iznad praga od 5000 EUR. Portugalski sustav e-nabave djeluje isključivo na privatnim platformama, koje se međusobno natječu u pružanju usluga e-nabave javnim naručiteljima.

PPC predviđa stvaranje posebnog internetskog portala za javne ugovore, koji treba prikupljati sve relevantne informacije o javnoj nabavi.

U tu svrhu uspostavljen je Portal BASE, kojim sada upravlja Instituto dos Mercados Públicos, do Imobiliário e da Construção, poznat i kao IMPIC (Institut za javna tržišta, nekretnine i graditeljstvo).

Trenutačno Portal nije u potpunosti operativan, jer velik broj ugovora na njemu još uvijek nije objavljen, a nadzor koji provodi ostaje ograničen.

Unatoč tome, baze podataka povezane s Portalom redovito se ažuriraju podacima iz Diário da República Eletrónico (državnog elektroničkog službenog lista), elektroničkih platformi za javnu nabavu i dokumenata javnih naručitelja. Svi se ti podaci naknadno analiziraju i obrađuju, a poslužit će i kao temelj za razvoj širokog spektra studija i statističkih analiza. Dio tih podataka objavljen je i na Portalu.

Portal služi kao forum za dijalog sa dionicima koji su uključeni u javnu nabavu i općenito s građanima.

Na svojoj internetskoj stranici Portal navodi nekoliko ciljeva (koji tek trebaju biti postavljeni) koje želi ispuniti:

a) **centralizacija najvažnijih podataka o sklopljenim javnim ugovorima**
b) **oglašavanje, među ostalim, raspisanih natječaja i drugih postupaka nabave, sklapanja ugovora i svih izrečenih kazni za kršenje PPC-a**
c) **upoznavanje javnosti s tehničkim sadržajima i mjerodavnim zakonima**

d) **približavanje javnih institucija portugalskim građanima motiviranjem građana da prate javnu potrošnju i budu upoznati s njom.**

Opis prakse

Portal BASE virtualni je prostor u kojem će se objavljivati svi elementi koji se odnose na javne ugovore i na taj će način biti omogućeno praćenje i nadzor tih ugovora.

Informacije o četiri faze nabave (natječaj, dodjela ugovora, ugovor i provedba) dostupne su u formatu standarda podataka o otvorenom ugovaranju (OCDS-u). Cilj Portala je učiniti sljedeće podatke dostupnima javnosti:

a) **oblikovanje i izvršavanje javnih ugovora;**
b) **obavijesti o otvaranju postupaka nabave i naknadne obavijesti ako ih ima;**
c) **nalozi i odluke kojima se utvrđuju prioriteti nabave u iznimnim režimima;**
d) **ugovori sklopljeni u okviru izravnih postupaka dodjele ugovora (opći režim), otvorenih postupaka, ograničenih postupaka, pregovora i postupaka natjecateljskog dijaloga**
e) **izmjene i dopune ugovora koje iznose više od 15% od vrijednosti ugovora**
f) **dodatne sankcije koje se odnose na izuzeće iz postupaka javne nabave na najviše dvije godine.**

Portugalska Kovnica novca i službena tiskara (Imprensa Nacional - Casa da Moeda, INCM) odgovorna je za objavljivanje obavijesti, odluka i drugih pravnih akata o javnoj nabavi u Službenom listu Portugala i Službenom listu Europske unije. Samo izravne dodjele ugovora ne zahtijevaju nikakvu prethodnu obavijest.

Obavijesti o natječajima najavljuju namjeru javnih naručitelja da kupe određenu robu ili uslugu, vrstu postupka (npr. otvoren ili ograničen), te platformu za e-nabavu koja upravlja prednatječajnom fazom. Nakon objave INCM elektroničkim putem Portalu BASE prosljeđuje obavijesti o otvaranju postupaka nabave.

Podnositelji prijava i ponuditelji moraju predati svoje prijave i ponude na elektroničkoj platformi kojom se javni naručitelj služi. Elektroničke platforme za javnu nabavu ili platforme za e-nabavu u potpunosti su informatizirane. Prijave koje prolaze kroz cijeli postupak javne nabave provode se u potpunosti u elektroničkom i nematerijaliziranom obliku. Platforme za e-nabavu ovlastio je IMPIC i svoje usluge prodaju javnim naručiteljima i poduzećima, te ih povezuju s postupkom javne nabave tijekom ove početne faze. Kako postupak napreduje, tako platforme za e-nabavu prosljeđuju Portalu BASE sve informacije o ponuditeljima i javnom ugovoru koji se dodjeljuje.

Konačno, javni naručitelji odlučuju o postupku nabave, te ga provode, a dužni su i na Portalu Base unositi podatke o javnim ugovorima koje dodjeljuju. Time su obuhvaćeni i ugovori koji su sklopljeni u postupcima izravne dodjele ili prethodnog savjetovanja. U tim slučajevima javni naručitelj mora ispuniti određeni obrazac s relevantnim informacijama u vezi sa svakim ugovorom. Stoga se na Portalu BASE objavljuju i ugovori za koje nisu objavljene obavijesti o raspisanom natječaju u Službenom listu Portugala.

Isto tako, IMPIC procjenjuje i nadzire javne nabave u Portugalu te objavljuje godišnja izvješća i mjesečne statistike kojima se može pristupiti putem njihove internetske stranice.

Jedinstvene značajke

- **inicijativa za transparentnost u javnoj nabavi;**
- **povezanost s PPC-om koji definira realizaciju i upotrebu Portala;**
- **centralizirana platforma čiji je cilj učiniti sve relevantne informacije o javnoj nabavi dostupnima na jednom mjestu.**

Ishodi i rezultati

Radikalna digitalizacija javne nabave u Portugalu dovela je do osjetnih poboljšanja, uključujući ukupne uštede do 12%, smanjenja cijena do 20% i povećanu učinkovitost i djelotvornost.

Portal BASE važan je korak prema većoj transparentnosti u javnoj nabavi. Nijedna druga zemlja u EU ne objavljuje toliko podataka, što čini registar ugovora Portugala najpotpunijim u EU.

Međutim, trenutačno se znatan postotak javnih ugovora još uvijek ne objavljuje i stoga ih Portal BASE ne može analizirati. Tu ima prostora za daljnje poboljšanje, možda strožim provođenjem PPC-a, posebno u vezi s objavljivanjem ugovora.

Ključni čimbenici uspjeha

- **sučelje s INCM-om,**
- **povezanost s postojećim platformama za e-nabavu,**
- **suradnja s javnim naručiteljima radi objavljivanja informacija.**

Izazovi koji su se pojavili i stečene spoznaje

Osiguravanje pravovremene i široke uporabe Portala i dalje predstavlja izazov. Trenutačno BASE ne može objaviti sve ugovore niti prikupiti sve relevantne podatke o ugovorima, pa čak niti objaviti potpune relevantne podatke o izvršenju ugovora.

Mnoga pitanja proizlaze iz činjenice da se Portal oslanja na podatke o javnoj nabavi koje objavljuju i dijele javni naručitelji i platforme za e-nabavu.

Prema organizaciji Transparency International Portugal:

a) **Neki ugovori ne vode do obavijesti o ugovoru u Portugalskom službenom listu,**

b) **Znatan broj javnih naručitelja ne prenosi ugovore, i**

c) **Većina ugovora ne otkriva nikakve informacije o prednatječajnoj fazi.**

Ukupan broj ugovora, prema procjeni Europske komisije, tri je puta veći od broja ugovora objavljenih na Portalu BASE, unatoč zakonskoj obvezi objavljivanja svih ugovora na Portalu.

Javni ugovori sami po sebi nisu transparentni, što znači da na Portalu BASE ne postoje ključne informacije za procjenu pripreme ugovora, njihove isplativosti i održivosti. IMPIC je najavio provedbu OCDS-a u studenom 2019., što bi trebalo dovesti do velikog poboljšanja u kvaliteti i količini podataka o javnoj nabavi, a time i osigurati transparentnost.

Osim toga, analiza dostupnih podataka u OCDS-u pokazuje da preko 80% postupaka državne nabave čine izravne dodjele ugovora, što ozbiljno utječe na tržišno natjecanje na tržištu javne nabave. To dovodi do netransparentnosti jer se svatko može pravdati pozivanjem na članak u PPC-u koji dopušta upotrebu izravnih dodjela ugovora bez daljnjeg objašnjenja okolnosti koje

su odredile taj odabir, a ne otvoreni natječaj. To smanjuje razinu povjerenja građana i poduzeća, što dalje stvara sumnju i visoku razinu percepcije korupcije u sklapanju javnih ugovora.

Usluge Službe za promatranje javne nabave, tijela zaduženog za praćenje javne nabave, trenutačno nisu dostupne. Služba za promatranje javne nabave trebala bi ponuditi internetski radni prostor za interaktivniji prikaz podataka o javnoj nabavi. Još uvijek je u fazi izrade i nadopunit će Portal BASE kad bude dovršen.

Potencijal za prenosivost

Portugal se već može pohvaliti postojećim platformama za e-nabavu za dodjelu ugovora. Drugim bi državama prebacivanje postupka javne nabave u elektronički i digitalizirani oblik trebao biti prvi korak.

Druga je mogućnost da druge države koje trenutačno nemaju takve elektroničke platforme uspostave jedinstveni portal za izravno prikupljanje, objavljivanje i praćenje svih podataka o javnoj nabavi.